

Життя & Табори

Щоденник

Рік III.

Ріміні - ВЕЛИКДЕНЬ 1947 - Італія

У.80/262/

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

ХРУСТОЕ БОКРЕЕ!

ЕПИСКОП ИВАН БУЧКО

Апостольський Візитатор

для українців-католиків у Західній Європі
вітає зо Світлим Празником Христового Воскресення
і благословить усім добром

Пов. Пана Команданта, усіх Старшин і Вояків
табору в Ріміні

РММ, 2.4.1947

+ ИВАН

У Празник Воскресення Христового
Команда Українського Табору в Ріміні
складає найсердечніші побажання:

Експедиції Кир Іванові, Єпископові й Голові
УКЦ в Італії, та всім Всеч. Отцям в Римі,
Комітетові Українців Канади на руки його Пре-
зидента о. пр. В. Кушніра,

ЗУДЖ на руки його Голови др. Ів. Панчука,
ЦУДБ на руки сот. В. Панчука й сот. Храпливої,
всім Українським Допомоговим Комітетам в Євро-
пі й за Океаном.

всім зорганізованим і незорганізованим україн-
цям у цілому світі, а зокрема
нашим жінкам в Річціоне,
нашим мед-сестрам у Міранаре,
нашим друзям, розкиненим по різних таборах і
лічницях.

Нехай у Свято Перемоги воскреслий Христос скріпить у серцях віру в слухність наших змагань.

Христос Воскрес - Воскресне й Україна!

За Команду Табору:

май. Яськевич, командант

ПОБАЖАННЯ

на Празник Пасхи

Одним з блаженств, що їх проголосив Спаситель тому 2000 літ на горі, це: "Блаженні миротворці, бо вони Божими синами назвуться" /Мат. 5, 9/. Такими словами, дня 24. серпня 1989 року, звернувся до можних цього світу Христовий Наслідник Папа Пії XII. Тоді він сказав до них, між іншим, таке:

"В мирі не стратите нічого, а у війні можете все стратити".

Нажаль, світ не послухав заклику тодішнього Св. Отця, і тому сьогодні жне це, що посіяв: цілі країни в руїні, мільйони вбитих, калік, а вдів і сиріт, без даху над головою, хто їх почислить? Це образ теперішнього світу, це свідки гіркої правди.

Воскреслий Христос, являючись своїм ученим, уживав таких слів: "Мир вам". Тому ми, таборові духовники, бажаємо всім нашим таборовикам в Раміні цього миру для душі і тіла. Хай Воскресення Христове зіллє на наші зболілі душі цю Божу рацість і подасть нам силу і здоров'я перетривати грізні часи. Хай Воскреслий Христос переможе всіх наших ворогів і дасть змогу вде на вільній рідній землі заспівати цей величний гимн

Х Р И С Т О С В О С К Р Е С Е !

Таборові Духовники.

Друзі Таборовики !

Все другий раз судила нам доля проводити свята Воскресення Христового в замкненні, далеко від своєї Батьківщини і своїх рідних. Вдруге в час нашої примусової ізоляції зберемося в наших скромних таборових церквах, щоб прилучитися до гурту цілого християнського культурного світу та спільно звеличати Христа, що, по трьох днях страждань і смерті, воскрес і переміг смерть. В цій великій хвилині, коли залунає воскресна пісня, перечесімся думками на нашу рідну поневолену та знищену Батьківщину, перенесімся думками до своїх родин і друзів, прибитих горем і нуждою, злиньмо душами між сотки тисяч і мільйони наших братів, розкинених по тайгах і безмежних сибірських просторах.

У святочні дні з'єднаймося думками з тими, які ще й тепер із зброєю в руках боряться проти насильства, і з тими, які, покинувши свій рідний край, розсіялись по всіх закутках світу. В день Воскресення хай всіх нас об'єднає одна думка, бо, так як Христос своєю смертю приніс спасення цілому людству, так і безко-нечні терпіння українського народу мусять принести Україні волю.

Горстка українських вояків, які, силою обставин опинилися — після важкого воєнного шляху — в неволі, не прогайнувала часу примусового перебування в таборі.

Поминаючи певні недоліки, які бувають у кожному більшому скупченні, а особливо в таборових обставинах, ми своєю працею у всіх ділянках таборового життя, своєю організацією і дисципліною

виказались гідними тих цілей і ідеалів, за які наші прадіци про-
ливали свою кров. Це змусило навіть чужинців віднести до нас із
признанням і повною пошаною.

І коли тепер приходить нам ще раз спільно проводити ці
торжественні свята Воскресення Христового, дивімся в наше майбут-
не з повною вірою й надією. Наше примусове перебування в таборі
зближається до кінця. Хоч і не знаємо, як уложиться в дальшому на-
ше життя, то все ж, будьмо певні, в такім великім змагу поміж прав-
дою і неправдою врешті переможе правда і прийде той час, коли скін-
чатся всі терпіння нашого народу і на нашій вільній Україні могут-
ньо залунає:

Х Р И С Т О С В О С К Р Е С !

Яськевич

майор і командант табору

ПОБАЖАННЯ

З нагоди Світлого Празника Воскресення Христового пересила-
ємо Всечесним Отцям, п. май. Яськевичеві, пп. лікарям, мед-се-
страм, старшинам, підстаршинам і стрільцям, всім установам, редак-
ціям "Життя в Таборі", "Батьківщина" й "Оса" найсердечніші поба-
жання Щасливого Свят і тої радості, яка лиш можлива серед важких
умовин, що в них живемо

Христос Воскрес!

Українки
з табору в Річціоне

Всім нашим Добродіям, що во ім'я національної солідарности
поспішили нам з поміччю, а зокрема нашому опікуніві Преосвященно-
му Транові, співпрацівникам із УКД в Римі, Редакціям та установам,
що вможливили нам працю, Команді нашого табору і всім Таборовикам,
зокрема нашим Співробітникам і Прихильникам, всім Українським Во-
якам в різних формаціях і таборах та всім нашим Читачам в Європі
і за морем — найкращі великодушні побажання шле

Редакція
"Життя в Таборі"

Членам, прихильникам і меценатам Т-ва "Український Філате-
ліст", живущим в таборі, в Європі і за Океаном, у Світлий Празник
Воскресення Христового складає найщиріші побажання

Управа
Т-ва Укр. Вояків-Філателістів

Л. Р.

Наші Здобутки

Кожний Великдень є для нас своєрідним етапом для перегляду наших кожноточасних здобутків на шляху до нашого великого, всенародного Воскресення — так подібного до цього Воскресення, що ним Христос переконав поганський світ у Правді Божої Науки.

Коли приходить робити перегляд наших здобутків впродовж останнього року, не можна підходити до нього з мірилом простих, звичайних явищ у житті модерного світу, а треба спершу зробити своєрідний рахунок совісті нашого положення у світі сьогодні. Нація, що державу "має", і нація, що цієї держави не має, — у світі два різні поняття, у нас вони, нажалі, до сьогодні однозначні. І знову заковика, бо для нас вони не однозначні, але для більшості довкругнього світу — так. Ми бо знаємо, яка наша держава сьогодні, і ми свідомі, що її не маємо зовсім, проте світ приймає назву "Україна" за існуючий факт. Трудно нам буде у світі наше зрозуміння зробити загальним явищем.

Здобутки народу, що у "власній державі" знаходиться в збройній боротьбі за свою волю і право до життя, рівняються здобуткам звичайної революції, якщо вони мають характер такої ж революції. А до чого порівняти наші здобутки, коли наша боротьба має характер всенародної війни проти більшевизму, проти комуни, проти цієї дупельної отруї, що її чужа підступна доктрина вкладає в душі нашої молоді? Активна, чи пасивна, ця боротьба має загальний характер, і не має одиниці української національності, яка б у цій боротьбі не брала участі, хоч би навіть скромним умовним опором проти тиранства.

І які ж, врешті, наші здобутки?

Коротко кажучи, годі знайти їх такими, якими ми привикли всякі здобутки бачити. Противно, навіть гірше, бо на Україну вишло це більшого опеча від переслідувань, як був досі, отже, наш народ за останній рік не виводив собі ніякого покращання. Збідніння широких мас зробило дальший крок вперед, недуги та смертність населення зросли. Здобутки, як бачимо, понурі...

А все-таки, ми ж народ живий, з волею до боротьби! Ми ж мусимо здати собі справу, що наша боротьба таки не пішла намарне, і що вона все-таки щось нам принесла! Але що саме? Як дошукатись наших здобутків? Це і в чому вони?

Коли ми глянемо на наш останній рік дещо інакше. Зокрема, ми, та еміграції, маємо змогу з певної перспективи глянути на це все, що діється у Краю, фізично дещо поза нами. Там безперервно ллється кров, там палає вогонь війни, в одних раціонах ярким полум'ям збройного повстання, в інших передислокою і назріванням свіжих сил. Там життя знаходиться у несамовітій боротьбі з впертим наїзником, у боротьбі за своє елементарне право до розвитку. З такої точки погляду ми мусимо зразу ж усвідомити собі, що сам факт, що наше життя там ще бореться, і що бореться міцно — вже є одним нашим великим здобутком, тим здобутком, що з нього зневірені і слабодухи не хочуть, або не вміють здати собі справи. Нащо ллється кров...? Що відповісти на такий запит? Якщо його ставить чужинець, ми маємо змогу поінформувати його про наше велике змагання і про нашу мету. Але якщо сьогодні так питає українець, тоді для нього у здорового загалу тільки одна відповідь: поза борт. На національному кораблі сьогодні немає місця для слабих і зневірених, бо вони не тільки не підтримують нас у боротьбі, вони ще відбирають нам духа й віру в нашу перемогу.

Коли ми вже рішилися з такої точки погляду глянути на нашу дійсність у Краю, напевно із здивуванням відкриваємо ще й дальші здо-

бутки воюючої нації. Адже боротьба України примусила Москву звернути свою увагу туди, вислати туди свої війська, вислати Лукова, вислати Кагановича. Адже ця ж боротьба завдала Москві удар в плечі, і сьогодні комунізм є примушений зрештою багатого точок своєї політики світової революції, витративши сили в Україні.

Чому нам не зайти цього? Чи нам це приносить встид, що сьогодні Україна здержує більшовизм у його поході, здержує сама одна власними силами бодай так довго, доки світ не зрозуміє небезпеки. Ми ж свідомі, що важко нам надіятись за те від світу зрозуміння й допомоги, але ми врятували одне важне для нас і нашого національного виховання: лицарськість нашої нації. Ми зміцнили підвалини під наше національне майбутнє, заховуючи традицію і моральну перемогу як символ нашого відродження, вічно живого і вічно міцного у своїх здорових, моральних і етичних засадах.

Ще один здобуток варто згадати в цій хвилині. Про соборність України ми мріяли все, але не про таку, щоб Москва соборно окупувала всі наші землі. Тому, хоч і як "широсеречно" промовляють до нас "правдиві" патріоти СРСР України, ми ніяк не можемо погодитись на соборність наших земель під сумнівним кремлівським сонцем. Але з другого боку є для нас у ній примусовий соборності один фактор, що на майбутнє може мати для нашого відродження рішальне значення: Український народ сьогодні скористав із скасування так фізичних, як і духовних кордонів між поодинокими частинами України та те, щоб великий, соборний боротьбі показати не тільки Москві, що її дні й так вже пораховані, але всьому світові, що національна соборність родиться не на папері і не на столах ялтанських дипломатів, але у крові, у поті й болоті спільної боротьби, спільного кривавлення, спільного черемога та, кочби, й поразок. Там, серед боїв і димів виростає соборність Придніпрянщини й Галичини,

3. Літос

Травневим повітрям плли мільодії скрипки шумом лісів; відгомонах вір, то знову звучки поточок... Еріка грала чудово. Вона всі звуки Альп владала дрібними пальцями в струни.

Відцвіла аблуна кидала широкі тінь на траву, на якій, біля Еріки, сидів я.

Чутова альпійська днина, Еріка - звуки скрипки впливали благо на мою воєнську душу. До цього сьогодні Великдень...

Це дзвонили дзвони, але я чув їх в цей день у моїй душі. Вони новолі приглушували мільодії Еріки і в одній хвилині я опинився вдома, в рідному селі, біля церкви.

Літос бігали кругом з веселощами. Молодь виводила гагілки. А господарі, збившись в групу, покинували сивими головами:

— Коли б нам літа вернулись... Ми забавились би не так, як наші діти. Вони вже занежують наші гарні звичаї. Кажуть, інше століття. Вже не підходить. Вже вишло з моди.

— То покажемо їм, як було колись. Не можемо?

— Чому ж ні?! Ходім!

Уступила молодь старикам, а ці, мов діти, взяли за руки, під звуки пісні почали хоровід довкруги церкви...

Ледви чути стріли мішаються зо співом — це хлопці з ключиків стріляють. Озвавсь і миздир. Це в останній рік так було... Що це? Стріли змагаються, крісові, скорострільні, гранатометні. Дальше не розбереш. Окривавлені, зчорнілі воюки проходять спокійно крізь град сталі, крізь пекло. Довкруги вогні, дим, калюжі крові... Також Великдень... Та замість дзвонів — гомонять гармати... Це другий рік...

Упала граната... Я здригнувся.

Закарпаття і Волині, Донщині і Надсяння. Там родиться новий соборний дух великого народу і наші тут, на еміграції, не вільно про це забувати. Нас зустрінуть інші люди, коли ми вкортці повернемо туди. Нас зустріне тип українця-державника не льокального, це — патріота, чи чиновника з ласки Москви. Сьогодні там впади в ринковища старі поняття партикуляризму, Піємонту і всього баракла теоретичних міркувань спенсіонованих політиків. Хто з нас скоріше зрозуміє цей стан, тому дорога до відродженої у воєнній боротьбі за волю Батьківщини стоїть отвором. Хто ж цього не зрозуміє, для такого майбуття самостійна Українська Держава стане поняттям чужим, поняттям, хто зна, чи по духовій структурі навіть не ворожим. Еміграція поволі відживає свої зв'язки з Краєм, нахаль.

Ми віримо, однак, що гнітуха більгистів з нас не тільки зрозуміє суть і глибину перемишу Краю, але й піде ще далі в їхньому напрямі, бо збуде разом з тим зрілу перспективу міжнародного положення, дозріє до політичного думання, що його нам ухит так дурно, а дуже бракувало у вирішних хвилинах нашої історії. Тих кілька скромних здобутків, перелічених нами сьогодні, дає нам запоруку, що хоча ми ще сьогодні держави не вибороли, зате поставили всі дані на те, що така держава завтра підніметься, і що вона зосередить в собі все те, що досі в нас стало легендою Великого Воскресення. Віримо твердо, без патосу, але віримо глибокою і впертою, що наша година приходить. Для України наближається столітєвий крок до її Воскресення, а нам багаті собі тільки, щоб ми були у цей великий момент гідні прийняти його, зрозуміти та, вложивши всю нашу життєву енергію, сили й запал, дальше розгорнути для побудови міцної держави на кордонах Європи й Азії — для сповнення нашої історичної місії у відношенні до одної та другої. Віра у Христове Воскресення побудувала на сильнішу Церкву в світі. Хіба ж наша віра в наше Воскресення мала б бути меншою...?

Це не граната, лише звуки скрипки прибували сили й нагло урвались...

— Я граю, а ти спиш...

— Ні, Віко, я лише припну очі, щоб не розсіватися, щоб краще слухати. Грай дальше!

Вже не хотіла. Відложила скрипку. Я поклав голову на її коліна, а вона сплітала й розплітала коси з могого волосся.

— Я вже не раз хотіла тобі сказати це, що зараз скажу. Колись здавалось мені, що це заскоро. Сьогодні цей час на зріл.

— Знову щось нове?

— Нове це і важне. Не думай, що для мене. Тут йде лише про тебе.

— Це вже цікаве. Я й не знав, що мала Віка мною турбується... — хартував я.

— Ти все хартуєш. Та справа великої ваги. Коли не кочеш... Добре...

Відсунулась децю, відкула губи й почала бавитись листочком яблуні.

— Віка! Не будь дитиною... Я вже буду послідний.

Я підсунувся до неї і зловив її руку.

— Не гнівася? Скажи...

— Лиши, вже кажу.

Сіла вигідніше й почала:

— Знаю, що капітуляція тобі не ковина...

— Ну, і що ж?

— А подумав ти вже про свою будучину?

— Коли маю бути щирий, то... Ні...

— От бачиш. В тім то й сук. Про це якраз хочу говорити. Може не новим, а все таки болючим буде для тебе це, що наші австрійські повстанці зайняли Швамберг. Це всього 8 км. від нас. Сьогодні, а найдальше завтра вже будуть тут...

— Болючим для мене це не є. Я розумію повстанців. За ними правда. Не сиди тут на це, щоб разом з німцями поневолювати наш народ. Мої ідеї подібні до ідей наших повстанців. І коли я не маю дастя вже сьогодні увільнити свою батьківщину, я радю їхніми успіхами. Це може мати значення і для нас, українців.

— Ти забагато їх ідеалізуєш!

І.Ф.

Свято містики

Коли раннім ранком на воскресні утрні в таборовій церкві залунають вперше слова «Христос Воскрес», в кожного в душі родяться споми́ни Великодня на рідній землі, на волі...

Бувало: рання відправа із сходом сонця, свдчення паски, зворушливі побажання батька і спільне спідання, великодні дзвони і святощні, радісний нстрій. В серці надіяш, щось краще, а віра щоповне великоднє привітання «Христос Воскрес» словами «Воскресне й Україна»...

Воскресення в Україні — це чудове весняне свято повне містики. Хоча б старий український звичай відвідування могил з відпратвою панакхид і читанням Євангелія. Чому саме в радісний празник Воскресення порушують вічний спокій мертвих? Пощо і живим каламути-ти погідний нстрій сумом кладовища?

Читають Євангеліє... Схиляете голову і на горбик землі, що прикриває мертвого, бачите молоду соковиту зелену траву, з якої золотими очками виглядають скромні білі морончики. І нараз ясною стає стара істина, що «смерть родить життя». А в цей час, десь на краю цього ж кладовища, стріляють хлоп'ята з ключиків, а дзвони, що три дні мовчали, гудуть, не вгавають, немов підтверджують: «смерть родить життя»...

Воскресення — чудове свято містики весни...

Збирається дітвора, молодь, батьки. І діди старі прийшли.

Не такі всі вони в цілості.

— Як ти це розумієш?

— Цілком просто. В їх рядах багато червоних.

— Не може бути...

— Началь, так є. Під червоним прапором входять. З ними багато большевиків. Вони хочуть бачити Австрію червоною. Я так боюсь того...

— Нічого не порадимо. ... Не наші сили... Та я щасливий, що ти так думаєш, як і я... Що ти не зносиш їх... большевиків...

— Що думаєш робити? — спитала нагис.

— Чекати на наказ — команда скаже.

— Смішне говорити. Хто гасить наказ? Запасний штаб давно виїхав, знаєш самий. Осталась лиш горстка вас — українців. Могуть забути про вас. Це ж відступ. А тут хвилини рідяться...

— Що хочеш ти сказати?

— Щоб ти остався. Дам убрання і заховар. Будеш безпечний. Успокоїться, тоді побачимо. Хоту тебе рятувати. Я люблю тебе. І думаю, що я й тобі не чужа...

Коли підеш, можеш згинуть...

Непевний час... А навіть, коли б тобі вдалось щасливо дістатись до своїх, чи будеш вдоволений?... Подумай — до чому не вернешся, так собі казав; по світі тинятись... пощо? Залишись зо мною, не покидаєш...

Говорила скоро. Лице палало кров'ю, очі іскрились, груди хвилювали. Вона хотіла мене наклонити...

— А друзі... Чи маю їх лишити на клин долі? Як думаєш, Еріко?

— Кожний із них нехай думає сам про себе...

— Ні, Еріко! Так не годиться. Вони ще на стійках. Не знають, що коїться. Це фронтові друзі. Не забували мене ніколи, хоч гірше ще було. Чи ж мав би я лишити їх? Ні, це неможливе! Їх треба остерегти, згуртувати. Порадимося і вирішимо наш новий шлях... Ти гарна, Еріко, мила, плани твої потягаючі, та життя друзів зброї є безперечно миліше й важніше, як життя особисте, чи наше добро. Я вдячний тобі за

Знову чомусь коло церкви і дзвінниці, на могилах, де колись давно, кажуть, кладовище було. "Христос Воскрес" - вітаються. Творять гурти. Іде бесіда. Гартують. Просять зайти в гостину, відвідати. А діти й молодь своє: гагілки воводять. То про Зельмана, жиловина злочного, що ключі від церкви тримав і тільки за гроші в неділю чи свято віддавав громаді, то про кучка, веселого музиканта, то про вербову дочечку. Дунає сміх. Звичайно поважна, суворі навіть церковна площа кишить життям. Парубоцький гурт "поставить дзвінницю", або "йде оборога", який сміх, коли акробати на птука не вдасться і "дзвінниця", або "оборіг" розвалиться. Старі діди тільки попишкують. Притягаються і ртутно. Гарна, весела і думка молодь, але все таки не те, що колись... Шкода, що літа тигарем на плечах лягли, що ноги не слухають, а то показав би, як "оборога" постріти. Великого, в чотири поверхи, і такого щоб не валився... Та годі: тигар літ на плечах і ті ноги. Хіба... І діди взялись за руки та давай "огородника" виводити. Повагом, не поспішаючи. Шапка збилась, сиве волосся розвівається, щокі зарум'янюються... Слухає молодь: пісня стара, невідома, мельодія не теперішня, тухлива якась, а й діди якісь не ті... От, ще не давно біля печі вередували, капляли, на вік свій нарікали, - а нараз мов не ті стали... Помолодніли якось, мов збираються ще пару десятиків літ прожити.

Чудове свято Воскресення! Свято містики людського життя...

+

Вже декілька років, як ми покинули рідну землю. Вже декілька Великоднів зустрічаємо на чужині. У війську, на фронті і, врешті, тут, у полоні. І може більше як коли, саме у празник Воскресення, мучить нас настирливе питання: як тепер там? Чи гудуть великодні дзвони? Чи живуть рідні? Чи радіють, як колись, празником перемогі життя? Чи відчуввають його глибокий зміст? - Ледви. Що б не робила, про що б не трубіла диявольська ворожа тріаганда - немає там і правдивого Великодня. Гнітуха, ненависть, на чийсь вбиває зародок радості. Хіба надія живе в серцях і віра, глибока віра.

То ж не сумуй сьогодні, друже! Зрештеш і Ти надією і вірою! Воскресення ж - чудове, весняне свято надії й віри.

щирість і пораду. Вона була б не зда, коли б я сам. Та вір... не можу. Піду... Коли судилось згинутися, чи жити, то тільки з друзями.

- Славку...

- Ні, Еріку, це не допоможе.

- Ти не підеш...

- Я вже "ду"...

Вона зловчила мене за руку.

- Будь розсудний. Уважай...

Життя не марті. Ти молодий...

Я вирвався...

- Поталієш, коли впертий...

Вже горбок. У підніжжя роз-

кинулось містечко. Воно ціле

червоне. Нов маком зацвіло.

Червоні прапори коліваються...

Я став, як вшостий... Серце

корчилось... Душок не розбереш.

Ніщо в руках повстанців, або

... червоних... А друзі? Що з

ними?...

- Бачиш! Останься. Вже все

пропало. Їх доля вже рішлась...

- розвалася Еріка ззаду. - Підеш

на певну смерть!

Не питався я розсудку. Не дав відповіді Еріці - не було часу, лиш кинувся в море горіючих прапорів.

Вже: голдова вулиця. Ще кілька кроків і наша станція...

Панцерний віз котився швидко. На ньому воїни Австрійської Визвольної Армії. Над ними червоний прапор...

Еріка мала рацію. Мороз проїшов тілом. Та я йшов далі.

- Куди?

Я глянув... Повстанець.

- До станції.

- Де хочеш воявати?

- Не розумію...

Не здержував мене.

На станції рух. Товариші метушилися...

- Що буде? Що робити - питає кожний, та ніхто не відповідає.

- Вже йдуть до нас... - почулося.

- До зброї!

Д.С.-й

Великдень і 1-ше травня

У Великодню ніч 1927 р. широкою Володимирською вулицею у Києві йде антирелігійна демонстрація. Біля Софійського собору вона зупиняється, а її учасники з дикими криками починають кидати на подвір'я церкви, де правиться утрєнь, запальні гранати... Через кілька днів туди ж вулицями проходить першотравневий демонстрація. Широтять гасла: «Най живе 1-е травня - міжнародний день пролетаріату», «Геть ворогів пролетаріату - хто не з нами, той проти нас» і т.ін. Біля Софійської площі, перед очима кольони демонстрантів, виростає постать старенького священика, що спокійно переходить вулицю. Диким криком і свистом наповнюється вся вулиця.... «Молоде» 1-ше травня урочисто святкує свою перемогу над «старим» Великднем....

Минає 15 років... Знову Великодню ніч - 6 квітня 1942 року. Днів поточає в темряві, але люди «сунуть валом» на утрєню до єдиної української церкви в місті, що міститься в Андріївському соборі. Нові «господарі» - німці навіть зробили «ласкавий жест» і скасували на цю ніч поліцейську годину... Люди поспішають до церкви, не боячись ні темряви, ні бандитських нападів і грабунків... А коли потім, через три тижні - 30 квітня, німці почали готуватися до бурного відсвяткування 1-ого травня, перевезена кількість киян з великою неохотою віднеслася до їх заходів... «Знову починається «старі вибрики» - говорили незадоволено люди. - «Однієї церемонії здохались, а починається знову та сама»... «Старий» Великдень

- Стріляти - це безглузда... Б.Б.
Нас небагато... Їх не зчислити.
Зрештою, сьогодні кохний мішанин
є повстанцем. Це чамо ради... -
подякував я друзям.

- Взяти зброю!...
Поспішавсь на купу кріси, на-
бої та багнети.

Повстанці відійшли...

-- Що нам робити?

- На Град - туди відступав
наша дивізія. Туди треба продер-
тись.

Шукали...

Сонце кидало останнє промін-
ня, червоне, неначе прапори.

Нас супроводжали очі мешканців
з глумливою усмішкою. Ніж ними
й Вірка. Та вона не сміялась.
Її щоким кричали. Вона кусала ро-
зерт губку.

Зрівнялись з нею...

- Леб воли! - сказала тихо.

Я усміхнувся. Кинув головою
в її сторону...

Вийшли за місто...

За нами Альпи, очі мешканців, Ві-
рка, море червоних прапорів...

Ми йшли в неріччю...

Відступу
3000

Війна закінчилась.

Замовкли смертоносні гармати
та кріси. Фронт перестав існува-
ти, але страх надалі огортав
серця відступаючих воївків.

В кожного було тільки одне
бажання: скоріше на захід, по-
дальше від розбещених азійських
орд.

Дорогами тягнулися довгі-пре-
довгі валки возів та піших. Тут
панувала нечувана суматоха. Одні
їхали в одну сторону, другі в
другу. Одні кажуть, що ворог
зперед замкнув прохід, другі,
що наступає на п'яти, панцерів
ще чуть не видно.

Мало хто розбирав, де правда,
майже кохний здався на свій влас-
ний розум.

В цей час доля звела нас ра-
зом., іменно, Ірку, Романа, Олес-
та мене. Ми сталися нерозлучною

1940

урочисто святкував свою перемогу над „Молодим“ 1-шим травня...

Совіти вкладали все можливе, щоб популяризувати свято 1-ого травня. Але добра в теорії ідея свята праці, не знайшла в большевицькій практиці опору. Традиційні „майовки“, виїздами ґуртів робітництва на природу, не носили в собі жодних цінних обрядових звичаїв й обмежувалися ґуртовим співом, або короткими показом „самодіяльності“, а часто просто позначалися тільки п'яними голосінням під акомпанімент „баяна“.

З поведінням большевицької протирелігійної акції, з 1-ого травня намагалися зробити відповідну заміну свята Великодня. Вище ми бачили, як це мало вдавалося. Люди намагалися уникати йти „демонструвати“ на вулиці й сиділи по домах з родинами, бо це були єдині дні для побачення. Траплялися й куріози... Одного року, коли випадково другий день травневих свят припав на поминальний понеділок, то люди замість „майовок“, опинилися... на цвинтарях біля могил своїх рідних...

Так кінчалися намагання зробити з першого травня міжнародне робітниче свято, нічого нового до нього не вніси, крім нудних і втомиючих демонстрацій, а відкинувши національно-обрядові звичаї Великодня. Звичайно, в інших країнах для святкування 1-ого травня складалися обставини інакше, але дедалі й на ці святкування почала тиснути із Сходу.

Інше з Великоднем. Вище ми вказали на силу повагання до цього свята з душі підсовітської української людини. Великодень є свято загально-людське, бо в основі його лежить найглибша засада християнсько-гуманної мудрости про перемогу смерті життям, про

чужину.

Хоча пропорція не була надто відповідною, ми, однак, давали собі у всьому раду. Нам кермувала виключно товаришність та дружба.

В нас був віз, а на ньому речі, необхідні до довгої подорожі /для мене найважливішим був консервованний сир і папіроски./ До воза причепили верхового коня, високого, сухореброго та ще й вередливого. На ньому я не раз добре наївся страху.

Ми різноманітні заплуталися в туманоту, йшли вперед, вертали-ся, так майже декілька разів. Врешті вирішили покинути головну дорогу. Так і зробили. За нами осталися села й містечка.

В одному з них ми спинилися на відпочинок. Нас негайно оточили цивільні, розпитували, куди йдемо, та чи далеко. Діти жалували, співчували наші сестричці в її тяжкому й незвичному положенні. Роман скоротив з їх доброти та безтруду заміняв за шкуру з одла гарну сукеночку, мещини та панчохи. Пригодяться їрці, в неї ж нічого сінько не було, крім довгих військових штанив і блузи.

Вже й смеркло. Дягли спати, їрка на возі, ми в трійку під ним. Рано хтось збудив мене,

неуловисто сідаючи за ногу.

Я ліниво відчинив одне, а опісля й друге око. Не хотілося вставати, був трохи змучений до довгого марші. Яксь мужичини щось до мене говорили, махали руками, та я нічого ісінько не розумів. Врешті встав і близьке приглянувся до них. Щойно похилив пізнав, — це були французи, були полонені. Помимо всіх зусиль, мені не вдалося відгадати, чого вони бачать. Побудив інших, ці те саме.

Французи почали нетерпеливитися, злоститися, один прискочив до мене та хотів вирвати пістол з кобура. Тепер ми зрозуміли — вони хотіли зброї.

Роман схопив машинув пістол, чемнененько попросив французів, щоб відійшли, зброя нам ще потрібна, Тітовці ще нападають.

Французи зразу зрідла міна, нам постава збіла їх з пантелику. Сказавши „адіє“, відійшли.

Ми негайно запрягли коні та дали поган знати. Ще цього добра і французів могли б стягнути англійців, а тоді хоч-не-хоч здавай зброю.

В дорозі стрінули нові козаки. Дорога забита возами й автоматами. На полі валилися кріси, скоростріли, міномети, муніція, харчеві продукти, взагалі все,

перемогу людського духа над тілесними силами матерії. Одночасно, великий Великдень є свято національне, бо скільки різних і до- рогих обрядових звичаїв приписується кожному християнським наро- дом до дня святкування цього «свята над святами». Одночасно, ве- лике свято Великодня є святом життєрадісного духа, що кличе люд- ством до дальшого розвитку, вкупі з чарівною природою, що прокида- ється від зимового сну. Свято радісної праці для дальших успіхів на національній ниві.

Для всіх українців нашого часу, для нашого духового роз- витку, ніби два могутні світильники стоять дві істини, два вели- кі знамена, що глибоко споріднені поміж собою. Перша – палаюча кунина пророка Мойсея – символ страждавчої України, і друга – явлення на Синайській горі крізь грім та блискавку вогня, що ві- дує Мойсеєві: «Я єсмь, котрий я єсмь» – освітлення українського народу в його стражданні.

Відомий малює Ге створив свою чудову картину «Христос в Гетсиманській саді»... Він – молившись. В очах Опасителя повно суму, але в самій позі і в сміливо піднятій голові відчувається незламна воля. Він ніби новчки говорить нам: «Я страждаю, але не зламась»...

Да буде світлий день Великодня говорити нам, що ми не зала- мались, да буде світлий Великдень днем нашого єднання, да будуть чинні слова Христа: «Хто не проти вас, той за вас!» Як це тепер звучить чужою в порівнянні з буденним гаслом пролетарського трав- ня: «Хто не з нами, той проти нас!»

+ +

++

чого духа забавав.

Всюди крик, стріли /хоч на кінець/ та метушня.

Нас поїмформували, що біля Гденбургу більшовики німців пу- скають, а наших переланують. Щоби їм не погастити в руки, треба пе- ретхати гори. Чорна перспектива.

По довгих, важких муках ми успішно переборонили перешкоду. Правда, несли віз покотився у непроглядну безодню.

В'їхали в долину. Тут паму- вав вже горюток. Частини нашої Дивізії прямували до збірного пункту, до містечка Шпіталь. Ніхто, одначе, не знав, чи це вже буде полон, чи що інше. Тежкі навіть говорили, що ан- глійці залитають зброю, а нас втілять у склад армії, та ін- ші подібні нісенітниці.

По ровах тут також немали возів, авто. Біля них вешталися австрійці та розбирали все, що було здатне до вжитку.

Мені вже остогидло вічно си- діти на возі, захотілося змі- ни. От, як би трапився ровер, виглядало б, як кажуть, культур- но. Нагода трапиться. Привілії брали військового майна, в нікого не дозволяючись, а ми «позичили» в них три ровери.

За нами підгвалася погоня, але чи раз ми втікали?... І тепер було багато краще їхати рівниною ровером, а під гору на возі.

Перед нами прекрасне містеч- ко. Положене на стрімких узбіч- чях гори, розкинулося аж над береги озера. Щоб виглядати боево, я сів на нашу сухоребру коняку і «тримав фасон», як тільки вмів. Коняка терпеливо йшла за возом, а я гордо глядів на прохожих, не звертаючи у- ваги на дорогу.

Раптом кінь задержався. Що сталося? Через дорогу проходи- ли телефонічні дрти, які за- кладали англійці, і в них він заплутався. Англійці почали кричати, а я потерпав зо стра- ху, щоб не побили, то знову – вози від'їхали далеко, а моя шкана не прискорить за модні скарби. Якось виплутав коня та думав, що він роздумається і сам рушить, та де там, стояв, мов вкопаний.

За мною загуділо авто, ве- рескливо затрубіло. Мій коник скочив, мов опарений, та підгнав «гальоном». Я ледви держався в сідлі.

Врешті ми дійшли до Шпіта-

ВЕЛИКОДЕНЬ

на чужині

До Редакції „Міття в Таборі“ — Укр. Табор Ріміні.

Дякує Редакторе!

Приму ласкаво помістити на сторінках святочного числа Вашої газети оцей мій допис. Він буде доказом приятельства і взаємної нашої дружби в боротьбі за визволення поневолених вітчизн Хорватії й України від кривавого більшовизму.

Згорні дякую й остаю Вашим приятелем та дописувачем Вашої газети.

Зокрема пересилаю Вам Великодній привіт: Христос Воскрес!, а з ним давнє поздоровлення: Бог і хорвати — разом із Вашим: Слава Україні!

Йосип Балькас
хорватський сотник

Обнови й радості, яка приходить із Воскресенням Христовим, ніхто й ніколи не зуміє придати. Скільки було намагань, насилля, безбожницького терору над вірою наших батьків, над нашою святою любов'ю до Батьківщини. Але в наших серцях і в наших душах залишається завжди святе почування віри, невимовна туга до нашої Батьківщини, до наших рідних.

ля. За містом, на пасовиську, море возів, трудно знайти відповідне місце. Біля цвинтаря, під широкую липою, ми розтаборилися.

Тут обступили нас цивілі з наміром купити віз, коня. Ми радо згодилися, бо харчові запаси кінчалися. Продали все, навіть „по-вичені“ ровери. За те дістали кілька пляшок горілки, м'ясні консерви та цигарки. Так забезпечилися на декілька днів.

Аж тут новина: літаки скидають легкопали з харчевими продуктами, — англійці дбали за полонених. Правда, при тому згинуло кілька коней, але все ж хто перший допався до мішків, той мав щастя. Вечорами відбувалися під нашою кріслатою липою серенади. Олесь грав на гармонії, а Ярко співав тужливі танга.

Одного разу проходили попри нас два шкоти. Почувши спів, вони задержалися, уважно прислухувалися, мабуть, він подобався їм. Ми зарез запросили їх до гурту — не відмовили, зрештою, побачили, що в нас є щось доброго до пиття. Дійсно, італійська горілка припала їм до смаку, з насолодою цідили її крізь зуби.

При співі та розмовах /більше на „мігги“ / просиділи вони до пізньої ночі. Обіцяли загостити другого дня, принести помаранчі, шоколаду та цигарки.

І прийшли. Дотепер не знаю, що їх так притягло до нас, чи горілка, чи срібlistий сміх Ірки, мабуть, одне й друге. Один зауважив, що я в спортових капчихах, негайно зірвався та десь побіг. Вкортці вернувся і в руках тримав новісенські черевики, це був для мене дарунок. Коли колись поверну домів, доді положу їх за скло, на спомин шкотської щедрості /давніше про них інакше говорили/.

Однак, не довго тривала наша ідилія. Пришов наказ, щоб усі перейшли до поближких бараків, за драти.

Та тут ми довго не посиділи. По кількох днях перевезли нас до соняшної Італії, до славної своїм болотом Белларії.

Наша чвірка розбилася.

Почалися правдиві дні полону. І тільки інколи згадую мило дні відступу.

Хорвати й українці святкують вже друге Воскресення на чужині, в неволі. Наших рідних проганяють тепер вороги з власних хат, провадять кривавий терор на наших землях. А ми в далекій стороні, не можемо бачити усміхів нашої дітвори, ні втерти материні сльози, не можемо послухати батьківської мови. Багато матерей, сестер і наречених вдягнені в чорне, в жалобі за своїми рідними, що згинули за свободу віри й волю свого народу. Багато з них не знає, чи має молитися за наше здоров'я, чи нашу душу. І в це Воскресення вони моляться до Всевишнього, щоб діждатись волі, зустрінутись з рідними.

Ваша і наша Батьківщини вдягнені в чорне, кривавляться в кігтів наїзника-ката. І чекають приходу своїх юнаків-героїв із знаменами волі на прапорах. Наші брати-герої в лісах і вертепах йдуть тернистою дорогою боротьби, щоб знищити неправду, а принести воскресення і свободу своєму народові.

Мені приходить на думку наш перший Великдень на волі. Хорватія святкувала перший свобідний Великдень 10. квітня 1941 р., коли, після 800 років, воскресла Незалежна Хорватська Держава. Великодні дзвони з подвійною силою несли тоді радісну вістку свободи.

І ми тепер на чужині кріпимось духово і братаймось, щоб ми були всімі піднести поломані хрести, знищені перкви і відбудувати Батьківщину. Го прийде час, коли на волі понесуть дзвони радісну вістку: Христос Воскрес!

Цією дорогою бажаю всім українським борцям за волю в Україні і всім мученикам-вигнанцям на чужині, щоб сповнилися їхні всі молитви і бажання. Я вірю, що вже скоро будемо могли повернутись — Ви у свобідну Україну, ми — у вільну Хорватію.

Кінчу хорватським привітом: Бог і хорвати, та Вашим, який так припав мені до серця: Слава Україні!

Йосип Балькас
хорватський сотник.

ooo 000 ooo

М. Лободовскі

З споминів УКРАЇНОФІЛА

Нижче містимо цікаві спомини польського культурного діяча, що прехильно ставився до українського національного руху та визнавав konieczність українсько-польської співпраці в обличчі спільних ворогів. Труднощі, які приходилось йому поборювати, вказують на дійсний стан речей у цій ділянці в "демократичній" Польщі. Спомини друкуємо за "Відомостями", що виходять в Лондоні.

Редакція "ЖВТ"

Так якось вже склалось, що вже в зарані моєї літературної та публіцистичної праці багато зацікавлення виявляв я для українських справ, а зацікавлення це з літами росло і в ділянці почувань. Поглиблювалось ідейно. Почалось це все сентиментально. Свідомість, що рідня батька походить з козаччини, перебування на Кубані і в Україні, могутній вплив українського фольклору й пісні, з якими зустрівся я в найбільше вразливому періоді життя, — в дитинстві — все те згорні определило мене до табору кількостево невеличкого, та якостево не найгіршого — польських українофілів.

З хвилиною, коли я усвідомив собі, що під маскою революційного універсализму скривається відвічна Москва, завжди та сама, ворожа не лиш Польщі, але й Заходові, — та шукаючи вирішень в історичному масштабі, знаходив я їх в розбитті російської імперії та скороченні її границь до етнографічної території, мої відносини до української

справи устійнилися раз назавжди. Вже під час університетських літ, коли я в Любліні редагував "Трибуну" - орган Союзу Польської Демократичної Молоді, писав я довгезлезні маніфести із закликами до поєднання з українцями та гостро критикував офіційну національностеву політику. Зразу лиш кривились на мене, потім цензура почала присікатись, далі зацікавилась прокуратура, а вкортці "вилляли" мене з "Трибуни", з ОЦДМ і з... університету.

Марксистівська чума, що немусіла хворіти всі мої ровесники, в мене пройшла доволі скоро, але все таки опізнала дещо формування моїх українофільських поглядів. Остаточні оформились вони під час моїх частиннопоїздок до Варшави в 1936 році, коли я зблизився до сходознавчих кіл. Тоді почав я досить доривочно, а опісля щораз більше систематично співпрацювати з "Б'юлетеном Польсько-Українським" В. Бончковського; зійшовся ближче з членами української та кавказької еміграції, а з деякими то таки надобре заприятинився. Саме наближались 75-ті роковини смерті Шевченка, і прекрасний знавець шевченкології та зразковий тип літературного "балагули", Павло Зайцев, затуляв мене до співпраці над перекладами. Пізніше появились вони накладом Українського Наукового Інституту в Варшаві.

З всією сердечністю віднеслись до мене і директор Інституту, проф. О. Лотоцький, і секретар Роман Смаль-Стоцький - прекрасний біолог і поліглот. На збори "Прометея", що знайшов собі приміщення на розі Єрусалимських алеї і Братської, де я часто бував, і де мене радо зустрічали, приходили, крім українців, грузини, татари, турки з Азербейджану і з Кавказу. Їх очолював Імнадзе, що був в Варшаві чимось в роді півофіційного представника грузинського народу, - маленький, з настобурченою білою чуприною, проф. Накашідзе, і двох осетинців, Біло-Білаті і Ахмед бей Барасбі Байтуган, оженений з відомою поетесою "квадригі" Ніною Рідзевскою. Часами захопив в немічний Леон Васілевскі, що передчував свою близьку смерть, з Парижа заскакував на часок старий Яків Шульгин, з яким по літах довелося ще зустрінутись у Франції. Не всі вони володіли свобідно польською мовою, тому часто послуговувались російською, хоч тої знову не знали всі поляки, що заходили до клубу. Коли ж приїздив до Варшави внук Шаміля, перся кавказьких визвольних змагань, доходило між ними і головою зборів, проф. Смаль-Стоцьким, до гострих суперечок, і тоді оба панове скакали собі до очей у найчистішій Французькій, бо молодий Шаміль ані російської, ані польської мови не знав.

Беручи з політичної точки, українська справа тоді саме застрягла на міліні. Відроджена Річпосполита /Польська/ не здобулась на жодну основну концепцію, тому політика на східних окраїнах котилась від події до події протягом цілого двадцятиліття, обмежуючись до безідейного й найчастіше незгідного з польською "рацією стану" урядкування. Наші мінімалісти, а таких було найбільше, зредували велику справу до дрібненької проблемки оборони Львова та польонізації кількох волинських повітів. Другі, яких в польських умовах треба було вже вважати за поступовців, хоч і признавали, що українське питання не кінчиться на брюховицькій рогаці і на Цедеркалах, але рачили виходати, аж поки над Дніпром не викристалізується, в їхньому розумінні неіснуюча там, українська національна свідомість, що в практиці означало вичекати на біологічну смерть України, відданої на поталу залізного натиску Москви.

Скрайній націоналізм взагалі не хотів нічого чути про українську націю, приймаючи, що в границях Річпосполитої живуть виключно русини, яких треба спольщити та покатолицити, а на схід від Збруча простягається вже російський життєвий простір, нічим для Польщі нецікавий. І під тим оглядом у таборі націоналістів нічого не змінилось від часів, коли Дмовскі заявив з цілою брутальністю, що радше бачить сусідом сильну Росію, чим міжнародній публічний дім, яким, згідно з його переконанням, була би українська держава. Щойно воєнні роки принесли деяку зміну серед деяких відламів націоналістів; А. Добочиньскі і Клявдій Грабик - це яскраві представники цього навернення.

Вправді, урядовий табір брав під увагу можливість розіграти українську справу згідно з напрямними, що перед 25 літами знайшли свій символічний вияв у поцілунку Петлюри з Пілсудским на станції в Вінниці, але цю можливість вважали радше кон'юктуральною; на всякий випадок, ану ж пригодиться! Сходознавчу обсаду заховано по різних закамарках між Укр. Науковим Інститутом, Східним Інститутом, Грузинським Комітетом і «Прометеем», а сонними експозитурами контррозвідки, вичікуючи відповідної нагоди, що не надходила. Цілу справу прийнято як заступчу, як запасні залізничні рейки.

І ці рейки поростали травой та мохом, коли сусідніми плячами мчались поїзди екстермінації, ревіндикації, пацифікації... Часом воліклась розкитана тгарівка половинкових нормалізаційних задухів, що на першому закруті вискакувала з рейок. Блискавиці бурі, що надтягала, освітлювали, як завжди протягом історії, хаос і замішання, братовбивчу війну народів, що їхнім призначенням повинно бути згідливе співжиття і спільна боротьба проти спільних небезпек.

В березні 1937 року почав я видавати в Любліні щоденник «Кур'єр Люблінський», в якому багато місця відводив на східне питання, з українським на чолі. Щоденник швидко скінчив своє існування. Але його коротке життя дало все таки той позитив, що кілька чисел попало до рук волинського воєводи Юзефського; цей запропонував мені співпрацю в його тижневику «Волинь», а пізніше приїзд до Луцька на постійне. Був це саме час, коли проти політики Юзефського розпочали гостру пресову нагілку в цілій Польщі за фаворизування українців на Волині із шкодою для польської справи. В цій боротьбі воєвода був зовсім осамітнений. «Союз Шляхти Загородової», «Стешелец», частина священства, багато урядовців, а головне військо, з всемогутчим у пограничних повітах «Корпусом Охрони Пограніча» на чолі — брали участь в цій нагілці, якої найвище напруження припало саме в часі мого побуту в Луцьку.

Трагедія Юзефського полягала саме в тому, що маршуючи раз наміченим пляхом, він не міг вдоводити ні поляків, ні українців. Одні бачили в ньому українофіла, другі — польонізатора. Волинський експеримент не міг вдатися ще й тому, бо обмежувався до одного воєвідства, коли поруч шаліли ген. Пашкевіч і воєвода Костек-Бернацкі, про якого сказав один комуніст, що він повинен отримати медаль Леніна, бо тисяча найкращих комуністів не зуміла б так скоро скомунізувати Полісся, як це зробила поведінка воєвідського уряду в Бересті.

Велика особиста культура, з'єднуюча поведінка та прекрасне опанування української мови вможливили Юзефському скупити біля себе групу вповні відданих собі людей, серед яких з українського боку визначався Степан Скрипник, близький родич дружини С. Петлюри й колишній його ад'ютант. Та цікаве і характеристичне, що майже всі, так поляки, як і українці, походили з Наддніпрянської України, а «тутейних» можна було на пальцях почислити. Поляк з-під Таращі, чи Білої Церкви відносно легко зговорювався з наддніпрянцем, чого не можна сказати про «тубильців». Найпрікрішою справою було, що урядництво, військові й учительство зовсім не були приготовані до тих великих завдань, що їх чекали на Волині. Можна собі уявити ситуацію двадцятилітньої дівчини з Гнезна, чи Кротошина, що не знає зовсім української мови, що зеленого поняття не має про причину і суть конфліктів на окраїнах, що в місяць після закінчення освіти кинена десь до забитої дошками місцевості під Несухойшою, де на дорозі скоріше можна стрінути підпільника, чим гранатовий однострій поліциста.

На долі Юзефського заважила т.зв. справа релігійної ревіндикації. Зачалось від села Гриньки, про чудесне навернення якого кілька тижнів шуміло в польській пресі. Трапилось, що під час якогось святкування в КОП збезчещено полевий вівтар. Слідство, ведене не надто по-версальськи, спричинює вислання делегації селян до польського пароха із сусідства за допомогою. В ксьондзику обізвався місіонарський дух, він порозумівся з командантом КОП і

ціле село перейшло на католицизм, при чому прикладом і душею цілої акції був російський б. жандарм, поселений в Грицьках, що писався милозвучним польським і шляхотським прізвиськом - Ахтахтаров. Накаль, два тижні пізніше три четвертини мешканців, каючись і серед рідань, повернуло назад до православ'я. Але ксьондзові, ні майорові хрестів заслуги ніхто вже не відібрав.

Від цієї хвилини ревіндикаційна акція широкою хвилею покотилась по Волині. Доходило до трагікомедій типу Костюка. У 80-літнього діда Костюка вмовлено, що він є польським шляхтичем, що виводить свій рід у прамій лінії від генерала Косцюшка. Дядько, криючись перед родиною, перейшов на католицизм, але вдома всеодно привітали його чистим пеклом з товченням горшків жінкою, дочками та невістками, так що старий важко захворів і ані лікар, ані що найважливіше - знахорка не змогли йому допомогти. Косцюшко повернув на православ'я і хворобу як відняло. З цілої Волині сходились паломники, щоби наочно перевірити це чудо навернення.

Юзефські протиставився цій "місіонарській" акції й це вирішило його долю. Командант корпусної округи Люблін загрозив прямо Славоу-Складковському /мін.внутр. справ/, що старшини корпусу застрілять воєводу, якщо він не буде відкликаний.

Після відкликання Юзефського не мав я вже що робити в Луцьку. Вправді, "Волинь" і далі виходила, але втратила свій характер, а моя співпраця була нацтв. компромітуюча для журналу. Мусів я зібрати свої манатки, а україножерчий "Кур'єр Волинський" попрашав мене парфразом відомої української пісні: "Ой, не ходи, Грицю, на ту Волиницю, бо на тій Волиниці з ляхів горді птиці". Прихильники розв'язки українського питання шляхом запису всіх "тутейших" до Союзу Шляхти Загородової святкували свій тріумф. Зате волинські дідьки говорили спрОВОла, натакаючи на прізвиське нового воєводи Гавка-Новака: "Будемо гавкати по-новому".

Після переїзду до Варшави став я дописувати до "Сходу", "Мисль Польскій", а в першу чергу до "Б'юлетину Польско-Українського", з яким вже й раніше співпрацював. Багато перекладів зладив я, приготівляючи поволі обширну антологію української поезії від "Слова с полку Ігореві" аж до Ольжича й Антонича. Знатний український поет Євген Маланюк заохотив мене перекласти фантастичну драму Лесі Українки "Лісова пісня". Переклад, над яким прийшлося посидіти довгий час, перериваний всякими бічними, головню зарібковими працями, закінчив я щойно літом 1939 року і лише вибух війни не дозволив виставити цього гарного твору, що під літературним оглядом не уступає ні "Балладіні", ні "Снові літньої ночі". Тимчасом поезій набиравось стільки, що створили цілість під символічною назвою "Золота грамота" та мали появитись друком у видавництві Нортковича. Деякі з них були на друковані в "Б.П.-У." і в "Скамандрі".

Діяльність сходознавчої групи не могла теж добитись іншого значення хоча б тому, що працю в'язала залежність від різних диспозиційних осередків. Забагато було чинників, що не лише гальмували, але часто й саботували та ударемнювали нашу працю. Пригадую собі такий цікавий випадок. Коли один прелегент з доручення Товариства Військового Знання поїхав до Тернополя з докладом про українські справи, з доручення команданта корпусної округи організована боївка ждала на станції, щоби відповідно привітати прелегента та не допустити до відбуття доповіді. Але прелегента попереджено і він приїхав автотом. Відчит відбувся і той же сам пан генерал, що організував боївку, був прихильний на ньому. Варто додати, що той самий пан генерал як один з перших зголосився до Берута і в нагороду дістав доручення перевести пацифікації білостоцьких лісових відділів. Як же пригодився досвід із часів урядування в Тернополі і оборони окраїн від українців".

Цензура в українських справах ставала щораз гостріша. Не було можливості поінформувати загальн про насильства, що цілий рік розгравались на Холмщині, де масово нищено православні церкви та каплиці, усувано пан-отців та побивано людей, що обороняли своїх

святинь. Бездумна адміністрація і брутальна солдатеска спряглися, щоби лиш знищити православ'я в Люблінщині методами, що чужі правдивим польським традиціям /?/. Всякі спроби найти зближення хоч би на культурницькому полі не могли дати втслідів.

Зима 1938/39 зродила живу надію серед українців на корисний оборот для національної справи. Поміч, що її отримала /?/ Закарпатська Україна від німців, наловняла серця найдалше йдучими надіями. В цьому часі редактор "Б.Н.-У" Бончковскі, поїхав до Берліна, щоби зорієнтуватися у східній плянах серед німців. Вернувся під враженням, що німці не мають чесних намірів супроти українців, та що у випадку конфлікту з Росією не підуть на ширше zakresні concessії. Творилась парадоксальна ситуація. Коли українці з Польщі в'язали свої надії з Третім Райхом, українці з Берліна сподівались, як це виявили розмови з Бончковським, що поляки намовлять німців поважніше потрактувати українську справу.

Тим часом польські військові круги займалися організацією диверсійної акції на Закарпатті, щоби -борони,Боже- не втратити ще одної нагоди скріпити взаємну ненависть. Коли ж у березні, після завзятих боїв, мадяри здобули Хуст, що його боронили горстка січовиків, і нечисленні недобитки старалися пробратися сніговими верхами до Польщі, влаштовано на них справжнє полювання в Чорногорі, вистрілюючи по горах і лісах виснажених до крайнього збігців.

Справа Закарпатської України дорешти підорвала довір'я українців до німців. "Німці ганебно нас обманули" - заявив о. Волошин румунський журналіст, коли пробрався на Буковину. Кілька тижнів після тих подій запропоновано мені виїзд на Закарпаття, щоби на місці зібрати факти та написати для українців анти-німецьку брошуру. Вже в Мукачеві завважив я, що мене слідить якийсь осібняк. Я рішив його "загубити". Вдалось мені це щойно між Хустом і Севлюшем. Вже далеко пізніше я довідався, що організатори моєї виїзду хотіли мені опікун, щоби контролював, що робитиму на Закарпатті. Мав я із собою поручаючий лист до конзуля в Севлюші, та виявилось, що конзулят вже місяць тому зліквідовано, супроти чого мусів я шукати і людей і збирати матеріали. Отже, ті панове, що не забули додати мені ангела-охрану, забули поінформувати мене про перенесення конзуляту до Ужгороду.

Після повороту до Варшави мене сильно принаглявали в справі цієї брошури; по десяти днях передав я її відповідним людям. Хоч це діялось в червні, брошура ця дешевого світла не побачила перед війною. Надто багато було референтів, що придержували того роду речі у своїх б'юроках. Так мене заскочила війна.

++ ++

Українського
ЖИТТЯ

+++ Пресова Кватура УПА подає деякі статистичні дані про большевицький терор в Україні. Подаємо один тільки приклад. За час від 17.7.44 до 17.7.45 в районах: Лопатин, Радеків, Сокаль, Мости Великі, Рава Руська, Немирів, Магерів, Жовква, Куликів, Яричів, Кам'янка Струмилева і Новомилатин вбито 1917 українців, вивезено на Сибір 2123, ув'язнено 3472, зно-

білізовано до совітської армії 14392, спалено і знищено 2706 будинків і 40 церков, ув'язнено 28 священників, розкопано 545 могил українських героїв, або принайменше зрізано на них хрести, спалено 136 культурно-освітніх бібліотек. В тому часі переведено 3522 обласи на села та 1204 ширше zakresні обласи на поля і ліси. В облавах уживано різних родів зброї, як артилерії, танкеток і літаків, а 2-метровими сталевими дротами перешуквано терен за кріпівками в землі.

+++ В уругвайській пресі від деякого часу появляються обширні дописи про Україну й українців. Часопис "Ель Пілар" з 15.1.н.р. помістив статтю на півтора сторінки із зм.кою 18 українських

студентів, які приїхали на студію до Мадриду. Стаття обговорює більшовицький терор в Україні та поставу українського народу супроти комуні.

Часопис "Ель Бен Публіко" помістив 26.10.м.р. статтю про концетраційні табори в СРСР, в яких каратися непокідні українці, в числі з 6.11. статтю під наголовком: "Комуністи і смерть Митр. Шептицького"; в числі з 21.3.ц.р. статтю про українські визвольні змагання від 1917 року почавши, 25.1. статтю про "22-ге січня", 28.1. подав повний текст меморіалу УГВР і УНР на мирову конференцію в Парижі, а в числі з 11.2. помістив статтю про переслідування українського духовенства під совітською окупацією та про акцію сп. Бунка. З усіх статей видно, що часопис добре поінформований про українські справи та ставиться прихильно до українського визвольного руху.

+++ В Парижі заснувалося "Товариство Прихильників Української Культури". Т-во має секції: малярську, співацьку, драматичну, журналістичну й наукову. Завданням Т-ва є плекати українську культуру серед свого громадянства і пропагувати її серед чужинців.

+++ У світовій виставі збіжля в Чикаго беруть участь два українці з Альберти: Василь Складан - світовий чемпіон плекання вівса, і Тана Мензак, який на королівській зимовій виставці Канади дістав 1-ше місце за ячмінь.

+++ Інститут Мовознавства Академії Наук УРСР видав новий "Український Правопис". Совітська критика прийняла появу книжки позитивно, головню тому, що "допускає зближення з правописом братнього російського народу".

+++ Малярська поліція і совітське військо перевели облоги на українців, які втекли на Мадярщину. Під час облоги в містах Шарошніток і Маторалія Уйгелі арештовано біля 100 осіб і видано їх совітським властям.

+++ "Уто не вступає до комсо-
Редатув: Колегія

молу, той співпрацює з бандерівцями" - це новий "лозунг", який має "заохотити" молодь українських західних земель до вступу в комсомол. Мимо цього, кампанія за організуванням комсомолу мала тільки дуже незначні успіхи, і то лише по містах.

+++ Всі поворотці з Німеччини, або других країн довгий час перебували в різних таборах СРСР, де їх докладно прослідкував НКГВ /НКВД/. Велику кількість вивезено звідти в північно-східню Росію і за Урал. Неяку кількість відпущено "домів" та видано їм пашпорти, важні лише на 3 - 6 місяців.

Х Р О Н І К А .

5.4. Доклад о.др. Рудницького: "Правне становище бездержавників".
Театр: "Ясні зорі".

6.4. Сотн. Панчук відвідав лікарні, в яких знаходяться наші таборовики.

В театрі: "Мірандоліна" і висвітлювання для гостей короткометражного фільму "Луає пісня".

7.4. Оголошено перерву в таборових імпрезах аж до Великодня. В цьому тижні відбуваються виключно духовні вправи і відчити на релігійні теми.

9.4. Зліквіловано лічницю незематіко. Хворих і персонал перенесено до Мірамаре.

ОГОЛОШЕННЯ.

Управа Товариства "Український Філятеліст" повідомляє своїх членів, що згідно з проектом, прийнятим на останніх ширших сходинах відносно улаштування філятелістичної лотерії, Управа постановила на своїй засіданні скликати ширші сходини в цій справі на суботу, 19.4.ц.р., год.18.45.

Присутність всіх членів вимагана. Управа застерігає собі право переведення рішень навіть при участі в сходинах меншої частини членів.

Управа.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Повідомляємо наших Шановних Відборців, що чергове число нашого щоденника з'явиться в середу, 16.4.ц.р., ввечері.
Видає: Культ.-Осв.Відділ